

ХЕРСОНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет міжнародних економічних відносин, управління і бізнесу
Кафедра фінансів, обліку та оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему: **ФІСКАЛЬНІ ТА РЕГУЛЮЮЧІ АСПЕКТИ
СПРАВЛЯННЯ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ**
(на матеріалах Головного управління ДПС у Полтавській області)

**FISCAL AND REGULATORY ASPECTS
OF CORPORATE INCOME TAX COLLECTION**
(on the materials of the Main Directorate
of the State Tax Service in Poltava region)

Виконала: здобувач другого (магістерського) рівня
вищої освіти групи 6Ф
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та
страхування»
освітньо-професійної програми «Фінанси і кредит»

Левченко О.Ю.
(прізвище та ініціали)
Керівник: Новосьолова О.С.
(прізвище та ініціали)

Хмельницький - 2024 року

ХЕРСОНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет міжнародних економічних відносин, управління і бізнесу

Кафедра фінансів, обліку та оподаткування

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Освітньо-професійна програма «Фінанси і кредит»

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. завідувача кафедри, д.е.н., професор

_____ Лариса СІДЕЛЬНИКОВА

«02» 10 2023 року

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА

_____ Левченко Олесі Юріївні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Фіскальні та регулюючі аспекти справляння податку на прибуток підприємств (на матеріалах Головного управління ДПС у Полтавській області)

керівник роботи Новосьолова Олена Сергіївна, к.е.н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджена наказом закладу вищої освіти від «29» вересня 2023 року № 503-с

2. Строк подання роботи здобувачем 24 січня 2024 року

3. Вихідні дані до роботи Законодавчі та нормативні документи, підручники, навчальні посібники, монографії, періодичні видання, звітність Головного управління ДПС у Полтавській області

4. Зміст кваліфікаційної роботи магістра (перелік питань, які потрібно розробити) Теоретико-організаційні засади справляння податку на прибуток підприємств. Аналіз фіскальної та регулюючої ролі податку на прибуток підприємств в Україні. Пріоритетні напрямки модернізації податку на прибуток підприємств в Україні.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)
Робота містить 14 рисунків та 31 таблиця

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Ім'я, прізвище та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Консультант з написання I-III розділів	Олена НОВОСЬОЛОВА, доцент	02.10.23	30.11.23
Консультант з нормоконтролю	Олена НОВОСЬОЛОВА, доцент	02.10.23	28.12.23

7. Дата видачі завдання _____ 02.10.2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Огляд літературних джерел з теми	03.10.23-10.10.23	виконано
2.	Складання і затвердження плану роботи	11.10.23-16.10.23	виконано
3.	Написання 1 розділу	17.10.23-25.10.23	виконано
4.	Написання 2 розділу	26.10.23-09.11.23	виконано
5.	Написання 3 розділу	10.11.23-27.11.23	виконано
6.	Формулювання висновків за темою дослідження	28.11.23-30.11.23	виконано
7.	Оформлення роботи	01.12.23-28.12.23	виконано
8.	Надання роботи керівнику для перевірки та написання подання	29.12.23	виконано
9.	Подання роботи для перевірки у КСПНП	16.01.24	виконано
10.	Захист роботи в ЕК	24.01.24	

Здобувач _____ Олеся ЛЕВЧЕНКО
(підпис) (ім'я та прізвище)

Керівник роботи _____ Олена НОВОСЬОЛОВА
(підпис) (ім'я та прізвище)

АНОТАЦІЯ

Левченко О. Ю. Фіскальні та регулюючі аспекти справляння податку на прибуток підприємств. – На правах рукопису.

Кваліфікаційна робота магістра за спеціальністю 072 – фінанси, банківська справа та страхування. Херсонський національний технічний університет, Херсон, 2024.

Кваліфікаційну роботу магістра присвячено розробці теоретико-методичних положень і практичних рекомендацій щодо оподаткування прибутку юридичних осіб. Проведено оцінку надходжень податку на прибуток підприємств до Зведеного бюджету України. Визначено напрями вдосконалення механізму оподаткування прибутку підприємств.

Ключові слова: податок на прибуток підприємств, фіскальне значення, доходи бюджету, податкові пільги, фінансовий результат.

ANNOTATION

Levchenko O. Yu. Fiscal and regulatory aspects of corporate income tax collection. – As manuscript.

Master's qualifying thesis in specialty 072 – finance, banking and insurance. Kherson National Technical University, Kherson, 2024.

This Master's qualifying thesis is devoted to the development of theoretical and methodological provisions and practical recommendations on the taxation of the income of legal entities. The assessment of income tax revenues of enterprises to the Consolidated Budget of Ukraine was carried out. Areas of improvement of the mechanism of corporate income taxation have been identified.

Keywords: corporate income tax, fiscal value, budget revenues, tax benefits, financial result.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ СПРАВЛЯННЯ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ.....	9
1.1. Історичні аспекти становлення податку на прибуток в Україні..	9
1.2. Податок на прибуток підприємств: економічна сутність та роль в економіці.....	20
1.3. Механізм нарахування та сплати податку на прибуток підприємств в Україні.....	29
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІСКАЛЬНОЇ ТА РЕГУЛЮЮЧОЇ РОЛІ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ.....	43
2.1. Оцінка значення податку на прибуток підприємств у формуванні Державного бюджету України.....	43
2.2. Моніторинг надходжень податку на прибуток підприємств до місцевих бюджетів.....	54
2.3. Дослідження регулятивних властивостей податку на прибуток підприємств.....	65
РОЗДІЛ 3. ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ.....	76
3.1. Прогнозування надходжень податку на прибуток підприємств в Україні.....	76
3.2. Зарубіжний досвід оподаткування прибутку підприємств.....	84
3.3. Удосконалення механізму оподаткування прибутку підприємств у вітчизняній практиці.....	98
ВИСНОВКИ	111
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	117

ВСТУП

Актуальність теми. Податок на прибуток підприємств є важливим джерелом формування доходної бази бюджетів, від ефективності механізму його стягування залежить результативність заходів фіскального впливу держави на економічну активність у країні. Оскільки податок на прибуток є бюджетоутворюючим, його фіскальна природа та призначення як засобу фінансового забезпечення діяльності держави беззаперечні. У доходах бюджетної системи України роль податку на прибуток досить істотна: він посідає третє місце після внутрішніх податків на споживання та податку на доходи фізичних осіб. Також висока його роль у формуванні доходної бази місцевих бюджетів.

Податок на прибуток організацій фактично є податком на фінансовий результат, сформований в обліку за фактом здійснення організацією всіх господарсько значущих дій у минулому періоді. На даному етапі прибуток займає одне з важливих місць у системі вартісних інструментів ринкової економіки. Вона забезпечує економічну стійкість фірми, гарантує повноту фінансової незалежності. У традиційному розумінні прибуток постає як найбільш значущий і практично єдиний показник успіху підприємства та хорошого управління ним.

Обчислення податку на прибуток підприємств досить складний і трудомісткий процес. Це пов'язано зі значними обсягами документообігу, і навіть з труднощами у врахуванні витрат та доходів підприємств.

Податок на прибуток є однією з основних сучасних форм податкового вилучення. Він займає особливе місце в податкових системах, оскільки безпосередньо зменшує саме те, що за визначенням, є метою підприємницької діяльності. Податок на прибуток організацій є тим податком, за допомогою якого держава може найактивніше впливати на розвиток економіки. Саме податок на прибуток має найбільший регулюючий вплив на діяльність суб'єктів

господарювання в порівнянні з іншими податками. Завдяки використанню диференційованих податкових ставок для окремих платників податків та видів доходів, надання цільових пільг (на розвиток інноваційно-інвестиційної діяльності, капітальне будівництво, технічне переозброєння, зайнятість інвалідів, благодійність), застосування прискорених методів амортизації, податок на прибуток може оперативіно впливати на діяльність організацій, стимулювати інвестиційні та інноваційні процеси в економіці. За допомогою розподілу цього податку між рівнями бюджетної системи реалізуються регіональні аспекти економічної політики держави.

Теоретичне та практичне значення. Сукупність податкових платежів до бюджетів різних рівнів має першорядне значення для кожного господарюючого суб'єкта. Тому в умовах глобалізації економіки питання нарощування фінансово-ресурсного потенціалу, забезпечення його стабільності в галузі податкових платежів набувають особливої гостроти. З одного боку, створення численних інноваційних суб'єктів, що успішно розвиваються, зростаюча конкуренція між ними визначають новий підхід до вирішення цієї проблеми. З іншого боку, вкрай нестійка бюджетно-податкова політика, зрив сформованих господарських зв'язків, бюджетний дефіцит, інфляція підривають основу формування ресурсної бази та податкових платежів.

За допомогою податків держава справді здатна створити сприятливі умови для певних ділових сфер. У той самий час не можна допускати податкового придушення інших галузей економіки. У зв'язку з цим недооцінка, як і переоцінка, державою соціального значення деяких виробництв неприпустима, оскільки це неминуче порушує свободу конкуренції та принцип справедливості. Податок на прибуток, як податок, що зменшує прибуток, що залишається у розпорядженні підприємств, в даному випадку є одним із найбільш складних інструментів регулювання діяльності підприємств. Тому дослідження різних думок про роль пільг, ставок податку на прибуток як основних елементів регулювання діяльності підприємств має значення для подальшої оцінки перспектив податку у вітчизняній системі оподаткування.

Існуюча система підходів до оподаткування прибутку та розрахунків конкретного податку на прибуток набула специфічних рис: складність обчислення бази оподаткування, наявність у законодавстві низки неточностей, що провокують негативний фінансовий ефект; надмірно широка податкова база тощо. Найбільш значущою метою вдосконалення фіскального механізму податку на прибуток є забезпечення соціально та економічно необхідного рівня податкових доходів до бюджету.

Податок на прибуток є досить поширеним у практиці оподаткування іноземних держав з ринковою економікою та займає провідне значення у розвитку країни. Аналізований податок сприяє активному впливу держави на економічні процеси за допомогою ефективного використання податкових важелів. Цей податок досить успішно застосовується при розвитку малого бізнесу, регулюванні інвестиційної активності, залученні в країну іноземного капіталу за допомогою надання державою певних пільг та закріплення ставок податку.

Якщо порівнювати із зарубіжними країнами, то ставка податку на прибуток, що в Україні дорівнює 18% – одна з найнижчих. У багатьох країнах цей податок є прогресивним, і його ставка залежить від рівня рентабельності, він є дієвим інструментом стимулювання малого бізнесу і дозволяє вилучати достатні надходження до бюджету за рахунок наддоходів великих корпорацій.

Вивченням податку на прибуток підприємств, формуванням раціонального механізму його справляння та вдосконаленням системи оподаткування займалася низка провідних учених, серед яких: В. Андрущенко, З. Варналій, В. Дубровський, К. Копчинська, Ю. Лупенко, Т. Паєнтко, А. Поддєрьогін, Д. Серебрянський, А. Скрипник, А. Соколовська, І. Таптунова, В. Черкашин, К. Швабій та ін. Головні аспекти організації бухгалтерського обліку, оподаткування прибутку підприємств та відображення у фінансовій, податковій звітності досліджували такі науковці, як: О. Атамас, В. Бабич, М. Білик, Н. Дорош, В. Ганін, Р. Бруханський, О. Попович, О. Славкова, В. Сопко, О. Стрішенець, В. Хомутенко,

М. Чумаченко, Я. Ярема та ін. Вагомий внесок у становлення теоретичних основ оподаткування прибутку підприємств зробили такі зарубіжні дослідники: Л. Вальрас, У. Джевонс, А. Маршал, Д. Рікардо, А. Сміт. Проте у зв'язку з постійними змінами у нормативно-правовому законодавстві України існує низка теоретичних і практичних питань, які все ще залишаються дискусійними та невирішеними, що й визначає актуальність цього дослідження.

Мета і задачі дослідження. Метою дослідження є розкриття особливостей теоретичних та методологічних аспектів справляння податку на прибуток підприємств у сучасних умовах економіки, оцінка регулятивного потенціалу даного податку в Україні, а також та розробка пропозицій щодо підвищення його ефективності. Визначена мета роботи зумовила необхідність вирішення таких завдань:

- дослідити історичні аспекти становлення податку на прибуток підприємств в Україні;
- охарактеризувати економічну сутність та роль податку на прибуток в економіці;
- описати механізм нарахування та сплати податку на прибуток у вітчизняній податковій системі;
- здійснити оцінку ролі податку на прибуток підприємств у формуванні доходів Державного бюджету України;
- провести аналіз надходження податку на прибуток до місцевих бюджетів;
- дослідити регулятивні особливості податку на прибуток підприємств;
- визначити особливості прогнозування надходжень податку на прибуток підприємств у середньостроковій перспективі;
- здійснити вивчення зарубіжного досвіду оподаткування прибутку підприємств та оцінку перспектив його імплементації у вітчизняні реалії;
- обґрунтувати моделі удосконалення механізму оподаткування прибутку підприємств в Україні.

Об'єкт дослідження – особливості механізму оподаткування прибутку

підприємств.

Предмет дослідження – теоретичні засади та практичні аспекти функціонування податку на прибуток підприємств як фіскального та регулюючого інструменту державної фінансової політики.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети кваліфікаційної роботи та вирішення відповідних завдань використано такі загальнонаукові та спеціальні методи: аналізу та синтезу, індукції та дедукції – для дослідження підходів до податкового стимулювання; методи економічного аналізу – на дослідження системи оподаткування діяльності підприємств у вітчизняній та зарубіжній практиці; графічний метод – для наочного відображення окремих результатів дослідження. Обробка даних проводилася з використанням EXCEL для Windows.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у розробленні оптимального поєднання регулюючої та фіскальної функції податку на прибуток підприємств, практична реалізація якого є фундаментом економічного зростання.

Обсяг і структура кваліфікаційної роботи магістра. Кваліфікаційна робота магістра складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Основний текст кваліфікаційної роботи магістра викладено на 116 сторінках комп'ютерного набору, містить 31 таблицю, 14 рисунків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи магістра становить 122 сторінки. Список використаних джерел налічує 52 найменування і розміщений на 6 сторінках.

Характеристика суб'єкту дослідження (бази практики). Суб'єктом нашого дослідження є Головне управління Державної податкової служби України у Полтавській області. Головне управління ДПС у Полтавській області (далі – ГУ ДПС) є територіальним органом, утвореним на правах відокремленого підрозділу Державної податкової служби України (далі – ДПС).

ГУ ДПС забезпечує реалізацію повноважень ДПС на території

Полтавської області.

ГУ ДПС утворюється без статусу юридичної особи та є органом державної влади, має окремий баланс, рахунки в органах, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, печатку та бланк зі своїм найменуванням та із зображенням Державного Герба України, є розпорядником бюджетних коштів. Основними завданнями ГУ ДПС є забезпечення реалізації державної податкової політики, здійснення у межах повноважень, передбачених законом, контролю за надходженням до бюджетів та державних цільових фондів податків, зборів, платежів тощо

Огляд джерел, що використані в роботі. У роботі використані законодавчі та нормативні документи України, навчальні посібники, підручники та монографії провідних вітчизняних і зарубіжних науковців і фахівців-практиків, періодична література, Інтернет-джерела, а також аналітична інформація науково-дослідних установ, статистичні матеріали Міністерства фінансів України, Державної казначейської служби України та Державної податкової служби України, Державної служби статистики України, Національного інституту стратегічних досліджень.

Апробація результатів дослідження. Основні результати кваліфікаційної роботи магістра обговорено на 2 конференціях, зокрема: «Актуальні проблеми розвитку фінансової системи України в умовах інтеграційних та глобалізаційних процесів» (м. Хмельницький-Херсон, 2022 р.) та «Формування новітньої парадигми управління публічними та приватними фінансами в Україні» (м. Хмельницький-Херсон, 2023 р.).